

**NAJWAŻNIEJSZE WYZWANIA
GLOBALNEJ WSPÓŁPRACY
ROZWOJOWEJ**

SPIS TREŚCI

1. **Wstęp** – definicja pomocy i współpracy rozwojowej; różnice pomiędzy tymi pojęciami; przedstawienie Oficjalnej Pomocy Rozwojowej; organizacje międzynarodowe, które zajmują się globalną pomocą rozwojową
2. **Rozwinięcie** – opis najważniejszych wyzwań globalnej współpracy rozwojowej i dlaczego są obiektem zainteresowania, wśród nich:
  - Głód i ubóstwo
  - Konflikty na tle religijnym i etnicznym
  - Terroryzm
  - Zmiany klimatyczne i degradacja środowiska
  - Zrównoważony rozwój
3. **Zakończenie i wnioski** – działania, które powinny podjąć organizacje międzynarodowe, aby osiągnąć zamierzone cele w obszarze współpracy rozwojowej

WSTĘP

Współcześnie coraz większe znaczenie w działalności organizacji międzynarodowych zyskuje pomoc rozwojowa. Pod pojęciem globalnej pomocy rozwojowej określa się środki finansowe w postaci pożyczek i darowizn, które są przekazywane dla krajów rozwijających się. Rzeczony kapitał ma na celu wspierać długoterminowy wzrost danego państwa i służyć wyrównywaniu poziomu rozwoju poszczególnych regionów świata. Dużo szerszym pojęciem jest natomiast współpraca rozwojowa, która opiera się na działaniu zgodnym z ideą zrównoważonego rozwoju, tj. włączeniu trzech elementów: gospodarki, społeczeństwa i środowiska do strategii finansowania rozwoju. Ponadto użycie w tym kontekście słowa ‘współpraca’ zobowiązuje głównych dawców pomocy rozwojowej do odpowiedzialności za inne prowadzone przez nich akcje tak, aby nie uderzały w biorców tej pomocy rozwojowej. Innymi słowy, wsparcie państw rozwojowych nie może ograniczać się jedynie do przekazywania środków, lecz musi opierać się również na zintegrowanym działaniu na rzecz globalnego dobra, w tym zrównoważonych inwestycjach w krajach trzeciego świata¹. Kluczowe jest tu dostrzeżenie wspólnej misji, czyli wyeliminowanie różnic rozwojowych i uczynienie świata maksymalnie efektywnym dla nas, jak i dla przyszłych pokoleń.

Inicjatorem działań w zakresie globalnej pomocy rozwojowej jest Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). W ramach tej organizacji działa Komitet Pomocy Rozwojowej (DAC), którego misja wiąże się bezpośrednio ze wsparciem wzrostu gospodarczego w krajach rozwijających się. Wypełniane przez ten organ zadania należą do obszaru tzw. Oficjalnej Pomocy Rozwojowej (ODA) i przyjmują zazwyczaj charakter konkretnych projektów nakreślonych na potrzeby danego biorcy. Instytucje rządowe i organizacje międzynarodowe w ramach tego narzędzia mogą przekazywać pożyczki dla krajów rozwijających się. Dawca i biorca pomocy rozwojowej mają możliwość zawarcia umowy dwustronnej i zobowiązania się do spełnienia zawartych w kontrakcie świadczeń na rzecz partnera, bądź umowy wielostronnej, jak np. pomiędzy Unią Europejską a beneficjentami, i realizowania inwestycjoceniowanych jako najistotniejsze w drodze głosowania. Aby współpraca rozwojowa mogła zostać zaklasyfikowana jako Oficjalna Pomoc Rozwojowa wspierane państwo musi znajdować się na liście biorców OECD. W ramach tego dokumentu organizacja wprowadziła podział beneficjentów ze względu na poziom dochodów.

---

¹ Paweł Bagiński, „Współpraca na rzecz rozwoju w nowych uwarunkowaniach międzynarodowych”, PWE 2009

Rzeczony podział informuje m. in. o tym, jaki charakter powinno przyjmować wsparcie w przypadku danego kraju².

Oficjalna Pomoc Rozwojowa może przyjmować wiele różnych form. To, jaki charakter przyjmuje świadczenie, zależy najczęściej od celu, jaki ma zostać z jego pomocą osiągnięty. Wyróżniamy m. in. pomoc projektową, w ramach której środki przekazywane są na realizację konkretnego projektu w danym państwie. Kolejny opisany przez organizacje międzynarodowe rodzaj współpracy to pomoc programowa. Opiera się ona na wsparciu działania jednego sektora gospodarki bądź nawet sfinansowaniu jednej kluczowej reformy. Ponadto świadczone są również takie rodzaje pomocy jak ogólne wsparcie budżetowe, pomoc żywnościowa, pomoc techniczna oraz kredyty i pożyczki na warunkach preferencyjnych. Warunkiem koniecznym do zaliczenia współpracy w poczet działań ODA jest przynajmniej 25% udział darowizny w całości przekazywanej kwoty³. Oficjalna Pomoc Rozwojowa w Polsce świadczona jest na podstawie ustawy z dnia 16 września 2011 roku.

Koncepcja współpracy rozwojowej rozwinęła się wskutek spopularyzowania idei zrównoważonego rozwoju w działalności organizacji międzynarodowych. Określa ona partnerstwo państw rozwiniętych i rozwijających się na rzecz osiągnięcia pozytywnego efektu gospodarczego i społeczno-środowiskowego dla obu stron. Pierwotnym celem kooperacji było przede wszystkim zniwelowanie różnic gospodarczych, zlikwidowanie głodu, ubóstwa i chorób z nich wynikających oraz powszechny dostęp do edukacji i służby zdrowia. Z czasem lista potrzeb ewoluowała i znacznie wydłużyła się. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest globalizacja, która umożliwiła migracje, ale również doprowadziła do nasilenia negatywnych zjawisk społecznych i politycznych – wśród nich konfliktów religijnych, terroryzmu oraz wojen. Stąd dzisiaj do zadań współpracy rozwojowej należy również wyeliminowanie społecznego wykluczenia i walka o poszanowanie praw człowieka, aby zapobiec przypadkom alienacji grup etnicznych. Coraz częściej w celach strategicznych organizacji międzynarodowych znajdują się również kwestie zapobiegania zmianom klimatycznym i dbania o interes przyszłych pokoleń na równi z aktualnym wzrostem gospodarczym.

Wszystkie poruszone tu problemy (i jeszcze więcej) zostały ujęte w Celach Zrównoważonego Rozwoju 2030. Inicjatywa podjęta przez ONZ ma służyć świadomemu dążeniu do poprawy sytuacji, głównie w krajach rozwijających się. Co ciekawe, rzeczywiste

---

² <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/daclist.htm>

³ <https://www.polskapomoc.gov.pl/Pomoc,rozwojowa,1938.html>

osiągnięcie określonych tam celów wywarłoby pozytywny skutek nie tylko na biorców pomocy rozwojowej, ale również na jej dawców. Stąd wniosek, że są one narzędziem wspomagającym globalnej współpracy rozwojowej. Inne instytucje, które podejmują działania w zakresie pomocy rozwojowej, to Bank Światowy, Międzynarodowy Fundusz Walutowy, Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju, a także ministerstwa spraw zagranicznych państw rozwiniętych.

Głównym dawcą pomocy rozwojowej jest jednak Unia Europejska, która wraz ze swoimi państwami członkowskimi odpowiada za ponad połowę środków przekazywanych w ramach tego narzędzia. Wynika to w dużej mierze z długiej historii wsparcia świadczonego na terenie obecnej Wspólnoty. Pierwsze inicjatywy, które dzisiaj moglibyśmy przyrównać do ODA, pojawiały się już po II wojnie światowej w ramach realizacji planu Marshalla⁴. Oficjalnie współpraca na rzecz rozwoju została podjęta w związku z wejściem w życie traktatu z Maastricht (1993). Współcześnie zasady podejmowania działań w tym zakresie określone są przez wspólne stanowisko Rady, Parlamentu Europejskiego i Komisji Europejskiej nt. polityki rozwojowej Unii Europejskiej z 2007 roku. Zgodnie z tym dokumentem polityka rozwojowa tworzy podstawę stosunków z krajami rozwijającymi się, a współpraca ma odbywać się na zasadzie dzielonej odpowiedzialności pomiędzy krajami członkowskimi i Unią⁵. Jasne określenie celów globalnej współpracy umożliwiło państwom Wspólnoty wywieranie rzeczywistego wpływu na dystrybucję kapitału w ramach pomocy rozwojowej.

---

⁴ Red. naukowa Ewa Latoszek, Magdalena Proczek, „*Polityka rozwojowa. Rola organizacji międzynarodowych w zwalczaniu ubóstwa na świecie*”, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013

⁵ Louis Michel, „*Compendium on development cooperation strategies*”, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg 2016

ROZWINIĘCIE

Współcześnie globalna współpraca rozwojowa stawia czoła wyzwaniom z szerokiego spektrum niepokojów humanitarnych, społecznych i politycznych. Większość z nich powstaje na bazie pogłębiających się różnic w społeczeństwie – zwłaszcza ekonomicznych. Galopująca w ostatnich kilkudziesięciu latach globalizacja wbrew pozorom nie pozwoliła na poprawę sytuacji najbiedniejszych regionów, lecz sprzyjała wzrostowi przewag państw rozwiniętych. Odzwierciedleniem tej sytuacji jest jedna z najczęściej przytaczanych statystyk w kontekście dysproporcji: 80% światowych zasobów energii jest zużywane obecnie przez 20% populacji – mieszkańców państw rozwiniętych⁶. Zadanie globalnej współpracy rozwojowej w tym kontekście wiąże się z wyeliminowaniem istniejących różnic pomiędzy państwami naszego globu poprzez poprawę sytuacji najuboższych regionów i zapobieganiem potencjalnym zagrożeniom.

Jako pierwotną przyczynę trudności rozwojowych państw o miernym statusie ekonomicznym możemy wskazać ograniczony dostęp do podstawowych dóbr i usług. Z tego powodu dzisiaj za najbiedniejszy region świata wciąż uchodzi Afryka Subsaharyjska. Bariera spowodowana ograniczonym dostępem do wody pitnej, żywności, opieki medycznej czy edukacji uniemożliwia tym państwom rozwój wyższych potrzeb, zgodnie z piramidą Masłowa. Pomoc finansowa i humanitarna jest niezbędna w tym regionie, jeżeli chcemy pokonać przeszkodę spowodowaną warunkami naturalnymi.

To właśnie na gruncie złej sytuacji ekonomicznej powstają często w społeczeństwach aberracje, takie jak przestępczość. Jeżeli dołożyć do tego jeszcze czynnik różnych religii, których zasady współcześnie bywają dowolnie interpretowane w zależności od potrzeb, powstają niepokoje na tle religijnym, a nawet terroryzm. Ich nasilenie dostrzegamy właśnie w erze globalizacji i masowych migracji. Źródła rozłamów społecznych należy również szukać w działaniu polityków, zarówno współcześnie, jak i po cofnięciu się kilkadziesiąt lub kilkaset lat wstecz. Wielu z nich wykorzystywało swoje umiejętności wyczuwania nastrojów społecznych i talent oratorski do kierowania grup etnicznych, narodowościowych i religijnych przeciwko sobie. Żeby nie wspominać o ideologii nazistycznej, możemy odnieść się np. do dzisiejszych działań prezydenta Rosji. Przywódcy religijni i polityczni mają wielką moc przekonywania ludzi, którą często inspirowa do niebezpiecznych działań. Nie zawsze świadomie, jak w przypadku tworzenia gett i slumsów zamieszkałych przez przedstawicieli

---

⁶ Informacja pochodzi z wykładów z Geografii ekonomicznej prof. Doroty Niedziółki

konkretnych narodowości bądź grup etnicznych na obrzeżach wielkich miast. Połączenie migracji i braku asymilacji imigrantów w nowo zamieszkałych miejscach prowadzi do rozwarstwienia społecznego, a nawet konfliktów wewnętrznych.

Możemy wyróżnić jeszcze jeden obszar zainteresowania globalnej współpracy rozwojowej – niekorzystne zmiany klimatu. Intensywna eksploatacja surowców naturalnych oraz wprowadzenie do powszechnego użytku przedmiotów, które naruszają stan naszego środowiska, miały służyć wzrostowi gospodarczemu i poprawie sytuacji ludzi. Z dzisiejszej perspektywy okazuje się jednak, że zlekceważona została kwestia negatywnego wpływu tych działań na nasz klimat i w konsekwencji pogorszenia sytuacji przyszłych pokoleń. Już dzisiaj odczuwamy skutki wielkich inwestycji okresu rosnącego kapitalizmu i produkcji masowej w postaci zanieczyszczeń powietrza odbijających się na naszym zdrowiu. Strach pomyśleć, jak będzie to wyglądać za kilkadziesiąt lat, jeśli wspólnie, jako obywatele Ziemi, nie zmienimy swoich przyzwyczajzeń.

Odpowiedzią na przedstawione powyżej problemy o skali globalnej może być rozwój i wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju, tj. wzrostu odpowiedzialnego ekonomicznie, społecznie i środowiskowo. Jak na razie jest to jedynie teoria poparta pojedynczymi hasłami, ale coraz częściej mówi się o tym, że zgłębienie tej teorii i rozważne wprowadzenie jej na szczeblu globalnym mogłoby rozwiązać powstałe problemy, przy jednoczesnym wysokim wzroście gospodarczym. Jednak wprowadzenie tej teorii byłoby możliwe tylko przy założeniu ścisłej współpracy pomiędzy państwami świata, na początku głównie współpracy rozwojowej.

Poniżej opisuję szczegółowo wyzwania, z jakimi współpraca rozwojowa mierzy się współcześnie, podaję informacje na temat ich działań w tym obszarze oraz możliwe sposoby rozwiązania problemów.

GLÓD I UBÓSTWO

Najbardziej palącą kwestią w społeczeństwach państw o najniższej wartości PKB per capita to wyeliminowanie problemu ubóstwa. Zapewnienie dostępu do podstawowych dóbr pozostaje największym wyzwaniem organizacji międzynarodowych. Ten obowiązek dostrzega UE, której członkowie wspierają rozwój gospodarczy w najuboższych regionach.

Zgodnie z opublikowanym przez ONZ Raportem o Rozwoju Społecznym, 2,2 mld ludzi żyje w biedzie lub na granicy biedy (dane na 2014 rok). Chociaż spada ogólna liczba ludzi żyjących w ubóstwie, to w krajach rozwijających się wciąż 1,5 mld ludzi dysponuje niewystarczającą opieką zdrowotną, nie ma dostępu do edukacji lub żyje za mniej niż 1,25 dolara dziennie⁷. Raport wzywa do wprowadzenia do ogólnoswiatowych programów współpracy rozwojowej kwestii "międzynarodowego konsensusu w sprawie powszechnego systemu ochrony społecznej". Zagrożenia mają charakter ponadnarodowy i w związku z tym wymagają wspólnego kursu rozwoju wprowadzonego poprzez zwiększenie wsparcia dla krajowych programów socjalnych w najuboższych regionach świata.

Instrumenty takie jak wspomniany powyżej dokument mają za zadanie nie tylko ostrzegać nas o istniejącym w społeczeństwie problemie, ale również zainspirować działania wspomagające współpracę rozwojową w tym zakresie. Stąd zaproponowane w raporcie rozwiązania oparte o Cele Zrównoważonego Rozwoju. Wśród nich wymienia się: zmniejszenie ubóstwa i wrażliwości na ubóstwo poprzez nakłady inwestycyjne w rozwój, zwłaszcza w tzw. wrażliwych momentach życia. Przykładem w tym wypadku jest inwestycja w edukację najuboższych warstw społecznych od najmłodszych lat, aby stworzyć im równe szanse na rozwój w porównaniu do rówieśników.

Inne rozwiązanie, które według raportu powinno być priorytetem globalnej współpracy rozwojowej, to zapewnienie dostępu do podstawowych usług socjalnych wszystkim obywatelom. Dowodem na istnienie tej potrzeby w społeczeństwach może być przykład rozwoju państw takich jak Dania, Szwecja, ale również Korea Płd. Obecnie są to kraje wysoko rozwinięte, o niewielkich nierównościach społecznych, jednak ich rozwój w tym kierunku rozpoczął się jeszcze, gdy ich sytuacja ekonomiczna wyglądała gorzej niż np. dzisiaj w Pakistanie. Ponadto raport wskazuje na konieczność zadbania o pełne zatrudnienie oraz ochronę socjalną wszystkich obywateli.

---

⁷ UNDP, Raport o Rozwoju Społecznym 2014 „Utrwalenie Rozwoju Społecznego: zmniejszanie wrażliwości grup społecznych i budowa odporności”, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Tokio 2014

KONFLIKTY NA TLE RELIGIJNYM I ETNICZNYM

Jednym z najczęściej pojawiających się przez wieki rodzajów sporów (prowadzącym bardzo często do działań zbrojnych) były konflikty ze względu na odmienne religie, rasy lub narodowości. Ideologie zawarte w pismach różnych wyznań do dziś potrafią bardzo skutecznie zwrócić przeciwko sobie ludzi. Jeszcze skuteczniej potrafią uczynić to swoimi słowami charyzmatyczne jednostki, takie jak utalentowani politycy. Niestety, mimo lat doświadczeń na tym polu, wciąż doświadczamy wszechobecnej manipulacji.

Przyczyn wybuchu wojen domowych czy konfliktów pomiędzy sąsiadującymi państwami jest jednak więcej. Dominuje chęć zysku, współcześnie ukryta za innymi, często wzniosłymi pobudkami. Jeśli chodzi o konflikty na tle religijnym i etnicznym przyczyna tkwi zazwyczaj w nierównowadze ekonomicznej, braku wiedzy na temat drugiej strony i różnicach wynikających z odmiennych doświadczeń i historii.

Pomimo powszechności procesów globalizacji i modernizacji, znaczenie zróżnicowania i podziałów etnicznych oraz religijnych we współczesnym świecie nie tylko nie maleje, ale wręcz wzrasta, stając się źródłem licznych napięć i niestabilności⁸. Konflikty na tym tle często przeradzają się w działania zbrojne, a te niosą za sobą straty w ludziach oraz straty materialne, których odbudowanie zajmuje wiele lat. Stąd zapobieganie sporom wyznaniowym i etnicznym leży w obszarze zainteresowania współpracy rozwojowej.

Zauważalnymi problemami do rozwiązania w tym zakresie wydaje się być po pierwsze kwestia państw wielonarodowościowych, w których powstają napięcia pomiędzy członkami różnych grup etnicznych, narodowościowych i wyznaniowych. Wzmoczona migracja oraz procesy uchodźstwa przyczyniły się do utraty kontroli państw nad czynami wbrew prawu popełnianymi na ich terenie. Do zmiany miejsca pobytu zmuszają tych ludzi w dużej mierze konflikty na tle etnicznym, wyznaniowym oraz spory o władzę na terenie państw doświadczonych podczas tzw. Arabskiej Wiosny. Pochodzący stamtąd uchodźcy zalali przed kilku laty niekontrolowaną falą Europę Zachodnią. Wiele państw europejskich, obawiając się konfliktów i kosztów, odmówiło wówczas ich przyjęcia.

Dawcy współpracy rozwojowej coraz częściej skłaniają się ku działaniom poprawy sytuacji mieszkańców terenów zagrożonych walkami na miejscu oraz wczesnym wykrywaniu potencjalnych konfliktów tak, aby zapobiec skutkom potencjalnych działań zbrojnych.

---

⁸Andrzej Jakubowski, „*Uwarunkowania konfliktów etnopolitycznych w państwach wielonarodowościowych*”, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2018

TERRORYZM

Stosunkowo niedawno do obszaru zainteresowań globalnej współpracy włączone zostało zapobieganie aktom terrorystycznym. Terroryzm sam w sobie jest zjawiskiem, które nie ma długiej historii. Bywa różnie definiowany przez odmienne organizacje, jednak główna oś definicji mówi, że terroryzm to akt przemocy zaplanowany tak, aby zwrócić uwagę i przekazać odpowiednie przesłanie. Jego powstanie wiąże się w dużej mierze z globalizacją. Inspiracją do popełniania czynów z tego spektrum są czynniki wspomniane przy okazji konfliktów etnicznych i religijnych, tzn. sprzeczne ideologie oraz brak lub spaczona wiedza na temat innych grup w społeczeństwie. Terroryzm powstaje na gruncie nierozwiązanych problemów społecznych, kiedy zawodzi państwo⁹. Często bodziec do dokonywania aktów terrorystycznych pojawia się też ze strony przywódców religijnych, którzy widzą cel w zastosowaniu działań naruszających podstawowe prawa człowieka.

W celu zapobiegania działaniom terrorystycznym organizacje międzynarodowe starają się poprawić sytuację grup wyalienowanych ze społeczeństwa, w których najczęściej dochodzi do popularyzowania aktów przemocy. Pod specjalną kontrolą są zwłaszcza działania w tzw. państwach arabskich, gdzie wielokrotnie wykrywano działania przeciwko „niewiernym”. Inspiracja płynąca z tamtych społeczeństw wraz z globalizacją wyemigrowała do państw wysoko rozwiniętych. Stąd system wsparcia socjalnego dla najuboższych w krajach rozwiniętych oraz pomoc finansowa i doradcza dla państw rozwijających się.

Współcześnie działające organizacje terrorystyczne posiadają szereg cech, które utrudniają ich wykrycie i zlikwidowanie, m. in. tajne struktury, ideologiczne podłoże działalności oraz korzystanie z najnowszych osiągnięć technologii. Stąd wynika potrzeba ścisłej współpracy w zakresie wczesnego wykrywania obszarów konfliktów i inspiratorów masowych działań nastających na życie innych. Konieczne jest w tym kontekście stworzenie systemu wymiany informacji pomiędzy państwami oraz organizacjami międzynarodowymi w celu zapobiegania powstaniu jednostek terrorystycznych. Ponadto eksperci wskazują, że z perspektywy postępującej globalizacji należy wprowadzić zharmonizowane standardy bezpieczeństwa w różnych krajach. Chodzi głównie o niejednolite prawo posiadania broni palnej, które stwarza luki do wykorzystania dla terrorystów¹⁰.

---

⁹ Michał Majczak, „*Współczesny terroryzm zagrożeniem dla bezpieczeństwa światowego. Zwalczenie terroryzmu*”, Bydgoszcz 2016

¹⁰ Anna Jankowiak, „*Terroryzm międzynarodowy jako problem globalny na przykładzie Azji*”, Akademia Ekonomiczna w Katowicach 2009

ZMIANY KLIMATYCZNE I DEGRADACJA ŚRODOWISKA

W ostatnich latach tematem wielu debat społecznych stał się coraz gorszy stan środowiska naturalnego. W wyniku wieloletniej eksploatacji zasobów naturalnych dla celów gospodarczych poszczególne elementy naszego ekosystemu uległy znacznej degradacji. Problemem jest nie tylko środowisko jako element, który nas otacza, ale także niekorzystny wpływ zachodzących zmian na nasze zdrowie. Wkrótce możemy mieć okazję zmierzyć się z sytuacją znaną nam z filmów science-fiction, czyli z katastrofą naturalną na skalę globalną. Kraje i społeczności na całym świecie już doświadczają przyspieszonego tempa zmian klimatu - w tym suszy, powodzi, klęsk żywiołowych oraz wzrostu poziomu morza - a najbardziej zagrożeni i najbardziej bezbronni są najbardziej dotknięci.

Według danych Banku Światowego skutki klimatyczne mogą spowodować ubóstwo dodatkowych 100 milionów ludzi do 2030 r. W perspektywie kolejnych 30 lat może to doprowadzić do migracji klimatycznych kolejne 140 milionów ludzi. Wpływ ekstremalnych klęsk żywiołowych byłby równoznaczny z globalną stratą w wysokości 520 miliardów dolarów rocznej konsumpcji. Zmiany klimatyczne już teraz mają realny i wymierny wpływ na zdrowie ludzi, a ich wpływ wzrośnie, jeśli nie zostaną wprowadzone środki zapobiegawcze¹¹.

Jak powinny wyglądać działania rządów państw oraz organizacji międzynarodowych w celu przeciwdziałania zmianom klimatycznym? Do przejścia na niskoemisyjną, prężną gospodarkę światową potrzebne są nakłady rzędu bilionów dolarów. W ciągu najbliższych 15 lat należy znacząco zainwestować w infrastrukturę, aby była ona zgodna z celami klimatycznymi. Polityki nakazujące ograniczenie emisji dwutlenku węgla mogą pomóc w tworzeniu zachęt do transformacyjnych zmian i wpłynąć na poprawę jakości środowiska naturalnego.

Ogólnie rzecz biorąc, przejście na gospodarkę niskoemisyjną może przełożyć się na 26 bilionów dolarów globalnych korzyści gospodarczych do 2030 r. Niezbędny do tego jest wspólny kurs polityki międzynarodowej w przedmiotowym zakresie. Stąd wynika konieczność finansowego wsparcia zmiany sposobu wytwarzania energii elektrycznej w krajach rozwijających się. Ale najpierw warto, aby rządy państw takich jak Polska dostrzegły rzeczywiste zagrożenie wiążące się ze zmianami klimatycznymi i dały dobry bodziec uboższemu regionom.

---

¹¹ <http://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/overview>

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Aktywna współpraca w obszarze przeciwdziałania zmianom klimatycznym stanowi ogromną szansę na spopularyzowanie zrównoważonego rozwoju na świecie i pobudzenie wzrostu gospodarczego. Już teraz wdrożenie rozwiązań z tego zakresu przynosi rezultaty pod względem nowych miejsc pracy, oszczędności ekonomicznych, wzrostu konkurencyjności i możliwości rynkowych, a także poprawia samopoczucie ludzi na całym świecie. Zrównoważony rozwój jest jednak koncepcją o dużo szerszym spektrum zainteresowań i w założeniu ma pogodzić ze sobą realizację wszystkich przedstawionych wcześniej wyzwań.

Podczas szczytu ONZ we wrześniu 2015 r. uchwalono wspomniane już Cele Zrównoważonego Rozwoju 2030, które tworzą ramy współpracy rozwojowej na najbliższe kilkanaście lat. Znowelizowane cele opierają się na przeświadczeniu, że eliminacja ubóstwa i zrównoważony rozwój są ściśle powiązane i powinny wzajemnie się wzmacniać. Nowa agenda obejmuje 17 celów, 169 zadań i 304 wskaźniki, które odnoszą się do zagadnienia współpracy rozwojowej bardziej holistycznie niż poprzednie założenia koncepcyjne.

Ogłoszone cele mają charakter uniwersalny i tworzą globalne partnerstwo oparte na wspólnej odpowiedzialności i obowiązkach wszystkich partnerów, zamiast podziałów na donatorów i beneficjentów pomocy. Łączy się to bezpośrednio ze zmianą sposobu finansowania współpracy rozwojowej i nową rolą Oficjalnej Pomocy Rozwojowej. Uznano, że najważniejsze dla rozwoju uboższych regionów jest wykorzystanie krajowych dochodów, a międzynarodowa współpraca ma za zadanie przeciwdziałać unikaniu płacenia podatków oraz wspierać budowę przejrzystego i przyjaznego środowiska podatkowego. Niemniej jednak pomoc rozwojowa będzie odgrywała ważną rolę, zwłaszcza jeśli przyciągnie inne źródła finansowania, przede wszystkim w krajach dotkniętych konfliktami lub najsłabiej rozwiniętych, gdzie napływ kapitału z rynku jest najmniejszy i obciążony ryzykiem.

UE, która np. w 2014 r. wydała ponad 58 mld euro na ODA, pozostaje największym donatorem pomocy rozwojowej w świecie, wykorzystując ją jako ważny element swojej polityki zagranicznej. Nowa agenda w dużej mierze jest zgodna z podejściem Unii wyrażonym w ostatnich strategiach. Unia zabiegała o wyraźne dodanie kwestii klimatycznych do nowych celów oraz o uwzględnienie kwestii praworządności i praw człowieka¹².

---

¹² Patryk Kugiel, „Cele zrównoważonego rozwoju: nowa agenda pomocy międzynarodowej po 2015 r.”, Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, 2015

ZAKOŃCZENIE I WNIOSKI

System globalnej współpracy rozwojowej współcześnie jest o wiele bardziej kompleksowy niż w momencie wprowadzenia pierwszych narzędzi mających służyć wyeliminowaniu różnic rozwojowych pomiędzy państwami rozwiniętym a rozwijającymi się. Nadrzędnym celem kooperacji stało się dzisiaj osiągnięcie zrównoważonego wzrostu, co wydaje się największym wyzwaniem stojącym przed organizacjami międzynarodowymi oraz rządzącymi państwami. Zgodnie z Agendą na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 zaciera się różnica pomiędzy donatorami i biorcami pomocy rozwojowej. Organizacje międzynarodowe i rządy państw rozwiniętych nie przeznaczają już tylko środków finansowych na wspieranie wzrostu w krajach rozwijających się, ale planują kompleksowe działania, które mają szansę przynosić długofalowe pozytywne skutki i napędzać kolejne stadia rozwoju wewnątrz gospodarek trzeciego świata.

Współcześnie w celu osiągnięcia pożądaných efektów należy współdziałać na zasadzie wymiany doświadczeń i wsparcia w zakresach problemowych. Szczególnie cenne w tym kontekście są rozwiązania w ramach pomocy programowej świadczone na rzecz państw o problemach strukturalnych, i takie działania powinny dominować w globalnej współpracy rozwojowej. Zaleca się również stawianie na umowy dwustronne, które spełniają rolę wymiany środków celowych pomiędzy dwoma krajami na różnych etapach rozwoju gospodarczego¹³.

Dzisiaj jako najważniejsze wyzwania globalnej pomocy rozwojowej wyróżniamy: głód i ubóstwo, konflikty etniczne i religijne, terroryzm, zmiany klimatyczne oraz wdrożenie koncepcji zrównoważonego rozwoju. Trudno jest jednak określić, które z nich uda się wyeliminować, a które wysuną się na pierwszy plan, ze względu na dużą dynamikę gospodarek oraz cyfrowość i mobilność społeczeństw. Rozwiązanie, które jawi się obecnie w debacie międzynarodowej jako remedium na większość problemów i wyzwań gospodarki globalnej, to efektywne wdrażanie koncepcji zrównoważonego rozwoju.

Aby rozwiązania z zakresu zrównoważonego rozwoju mogły zostać zaimplementowane, należy wcześniej określić zasady międzynarodowej współpracy na rzecz rozwiązania problemów rozwojowych i jasno określić zasady kontroli wszystkich jednostek uczestniczących w porozumieniu. Ponadto istotna byłaby rola organów penalizujących

---

¹³ Informacje z wykładów „Organizacje międzynarodowe” prof. E. Latoszek

działania wbrew zasadom tej współpracy. Ruchy nacjonalistyczne wydają się być dużym zagrożeniem dla ewolucji zintegrowanej globalnej gospodarki i mogą na dłuższy czas zahamować działania z zakresu zrównoważonego rozwoju. Wydaje się niemal niemożliwym, aby świat podzielony na różne strefy wpływów dążył ku rozwojowi zrównoważonemu. Najlepszym dowodem jest historyczny przykład Zimnej Wojny, która poza wieloma innowacjami przyniosła również nadmierne wyeksploatowanie środowiska naturalnego. Czy chcemy powtarzać ten sam schemat współcześnie, mimo większej znajomości wyzwań globalnej gospodarki?

Podsumowując, działania które należy podjąć w ramach przeciwstawiania się wyzwaniom globalnej współpracy rozwojowej, to przede wszystkim:

- stawianie na spójność i jakość realizowanych działań oraz zawieranych umów
- ujednoczenie polityk państw uczestniczących w pomocy rozwojowej¹⁴
- zacieśnienie globalnej współpracy gospodarczej
- inwestowanie w kompleksowe rozwiązania z zakresu zrównoważonego rozwoju

---

¹⁴ <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spoleczenstwie-godzina-wychowawcza-jezyk-angielski/artykuly/miedzynarodowa-wspolpraca-na>

Bibliografia:

1. Paweł Bagiński, „*Współpraca na rzecz rozwoju w nowych uwarunkowaniach międzynarodowych*”, PWE 2009
2. <http://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-standards/daclist.htm>
3. <https://www.polskapomoc.gov.pl/Pomoc,rozwojowa,1938.html>
4. Red. naukowa Ewa Latoszek, Magdalena Proczek, „*Polityka rozwojowa. Rola organizacji międzynarodowych w zwalczaniu ubóstwa na świecie*”, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013
5. Louis Michel, „*Compendium on development cooperation strategies*”, Office for Official Publications of the European Communities, Luxemburg 2016
6. Wykłady z Geografii ekonomicznej
7. UNDP, Raport o Rozwoju Społecznym 2014 „*Utrwalenie Rozwoju Społecznego: zmniejszanie wrażliwości grup społecznych i budowa odporności*”, Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP), Tokio 2014
8. Andrzej Jakubowski, „*Uwarunkowania konfliktów etnopolitycznych w państwach wielonarodowościowych*”, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2018
9. Michał Majczak, „*Współczesny terroryzm zagrożeniem dla bezpieczeństwa światowego. Zwalczanie terroryzmu*”, Bydgoszcz 2016
10. Anna Jankowiak, „*Terroryzm międzynarodowy jako problem globalny na przykładzie Azji*”, Akademia Ekonomiczna w Katowicach 2009
11. <http://www.worldbank.org/en/topic/climatechange/overview>
12. Patryk Kugiel, „*Cele zrównoważonego rozwoju: nowa agenda pomocy międzynarodowej po 2015 r.*”, Biuletyn Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, 2015
13. Informacje z wykładów „Organizacje międzynarodowe” prof. E. Latoszek
14. <https://globalna.ceo.org.pl/wiedza-o-spolnoczenstwie-godzina-wychowawcza-jezyk-angielski/artykuly/miedzynarodowa-wspolpraca-na>